

Yeni İnsan Yayınevi
Eğitim Klasikleri Serisi

H. Yavuz YAŞAR

1991 tarihinde İstanbul, Şişli’de dünyaya geldi. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Tarih Öğretmenliği bölümünden 2014 yılında mezun oldu. 2015-2018 yılları arasında aynı fakültenin Tarih Öğretmenliği bölümünde yüksek lisansını tamamlayarak mezun oldu. Hala Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Tarih Öğretmenliği bölümünde doktora öğrencisidir. Aynı zamanda MEB Alaattin Nilüfer Kadayıfçioğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Kız Lisesinde tarih öğretmenliği görevini de sürdürmektedir. Yazarın eğitim tarihi, sözlü tarih ve tarih eğitimi gibi konularda yayınlanmış makaleleri de bulunmaktadır.

M. Emin ÜNAL

1992 yılında Adana’da doğdu. 2009 yılında Tepebağ Lisesi’nden mezun oldu. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümünü kazandı. 2014 yılında İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Tarih Bölümünü tam burslu olarak kazandı. Aynı yıl Türkiye Diyanet Vakfı İSAM (İslami Araştırmalar Merkezi) bünyesinde açılan AYP (Araştırmacı Yetiştirme Programı)na katılmaya hak kazandı. 2016 yılında “Osmanlı Tarih Yazımında ve Siyasetnâme Literatüründe İbn Haldun’cu Yaklaşımların Değerlendirilmesi” başlıklı tezini savunarak Yüksek Lisansını tamamladı. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Ortaçağ Tarihinde doktora katılmaya hak kazandı. 2017 yılından bu yana Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi’nde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

FROBEL VE PESTALOZZİ
USULLERİNDE TERBİYE
VE
TALİM DERSLERİ

Mehmed Sami Bey

Hazırlayanlar:

H. Yavuz Yaşar

M. Emin Ünal

Yeni İnsan Yayınevi-???

Eğitim Klasikleri Serisi-1

Frobel ve Pestalozzi Usullerinde Terbiye ve Talim Dersleri

Mehmed Sami Bey. 1914-1915 (1330),

Maarif-i Umumiye Nezareti, İstanbul, Matbaa-ı Amire.

I. Baskı, İstanbul, ??? 2020

ISBN: 978-605-7764-??-?

Genel Yayın Yönetmeni: Aytaç Timur

Hazırlayanlar: H. Yavuz Yaşar, M. Emin Ünal

Editör: Akif Pamuk

Editör Yardımcısı: ?????

Kapak Tasarım: ?????

Dizgi: İrem Derya

Sertifika No: 12186

©Tohum Yayıncılık Turizm Reklam ve Sağlık Hizm. San. Tic. Ltd. Şti. 2020

Bostancı Mah. Prof. Ali Nihat Tarlan Cad. No: 76/12 Kadıköy, İstanbul

Tel: (0 216) 489 84 08

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın, tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, hiçbir yolla çoğaltılamaz.

www.yeniinsanyayinevi.com

yeniinsanyayinevi@gmail.com

newhumanpublisher@yahoo.com

[facebook/yeniinsanyayinevi](https://facebook.com/yeniinsanyayinevi)

[instagram/yeniinsanyayinevi](https://instagram.com/yeniinsanyayinevi)

twitter.com/yeniinsanyayinevi

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti.

15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli-Bağcılar-İSTANBUL

Sertifika No: 36150

FROBEL VE PESTALOZZİ USULLERİNDE TERBİYE VE TALİM DERSLERİ

Mehmed Sami Bey

Hazırlayanlar:

H. Yavuz Yaşar

M. Emin Ünal

YENİİNSAN

İÇİNDEKİLER

Eğitim Klasiklerine Başlarken	9
Önsöz	13
A. Eğitim Klasiklerine Başlarken	19
B. Frobel Eğitimleri ve İşler	35
C. Çocuklar için Alıştırmalar ve İşler	55
Top Oyunu	55
Küre, Küp, Silindir	67
Küpler	80
Prizmalar	101
Küçük Tahta Çubuklar	118
Hesap Alıştırmaları	119
Geometrik Alıştırmalar	130
Tahtalar (İnce Tahtalar)	145
Halkalar	158
Örme İşleri	168
Dokuma İşleri	171
Bükme (Katlama) İşleri	176
Kesme İşleri	198

İğneleme İşleri (Süslemeler)	212
Resim	219
Düz Çizgiler	222
Eğikler	244
Renklendirme ve Süsleme	256
D. Çeşitli Görüş ve Düşünceler	261
Sıbyan Sınıfında Vakitlerin Kullanımı	263
Okuma ve Yazmanın Alıştırma Şekline Dair İhtar	267
Melodilerin Akompanyamanına Yani Terennüm Anlarında Bir Musiki Aleti ile Dem Tutmaya Dair İhtar	268
Ek 1	269

EĞİTİM KLASİKLERİNE BAŞLARKEN

Eğitimin neliği ve niteliği üzerine y¼r¼t¼len tartiŐmalar hiçbir zaman bitmiyor. Temelde konvansiyonel eğitim diye tanımlayabileceğimiz eğitimin neliği ve niteliği tartiŐması bireyin çağcıl sorunları ile baŐa çıkma çabasında yaygın olarak öne sür¼len ana aygıtlardan birisi. Eğitime yüklenen bu misyonun temelinde *nasıl bir insan istiyoruz* sorusu yatıyor. YetiŐkinlerin ve yasa yapıcılarının bu soruya verdikleri yanıtta hareketle eğitimin genel amaçları ve derslere özg¼ amaçlar belirleniyor. Bu amaçları hayata geçirmek için öğretim programları tasarlanıyor. Tasarlanan öğretim programlarını uygulayıcı öğretmenler için üretilen içerikler ve öğrenme ortamında bu içeriklerin öğrencilerle buluŐturulması bu dizgenin diğer basamaklarını oluŐturuyor. Uygulama süreci sonrasında ise nasıl bir insan sorusuna verilen yanıtta uygun bireyler yetiŐtirilip, yetiŐtirilmediđi ölç¼lmeye çalıŐılıyor. Konvansiyonel eğitimin klasik program geliŐtirme sürecini tanımlayan yukarıdaki ifadeler kendi içinde bir ikiliği barındırıyor. Eğitim geçmiŐ referans vererek sabit olanı, geleceğin yetiŐkinlerini inşa etme çabasıyla deđiŐimi ifade ediyor.

Bu durum modernleşmenin öykünmeci biçimiyle birleştiğinde ise birbirinden kopuk, her seferinde yeniye ulaşma iddiasıyla ortaya çıkan yeni tasarımları üretiyor. Egemen söylemin sürdürülebilirliğini sağlamanın aracı olarak ortaya çıkan okul ve eğitim, temelde ilerlemeci bir miti inşa ederken, geçmişin deneyim pratiklerini ya görünmez kılıyor ya da yok sayıyor.

Yeni İnsan Yayınevi olarak eğitimdeki tartışmalardan uzakta değil tam tersine içindeyiz. Eğitim Klasikleri Serisi'ne başlama nedenimiz de yeniye inşa ederken, geçmişin deneyimini yeniden hatırlama isteğimizden kaynaklanıyor. Çoğu kez yaşadığımız günün temel tartışma konularının geçmişte tartışılıp tartışılmadığını görmezden geliyoruz. Hâlbuki geçmişin deneyimini hatırlamak bize Ivan Illich'in bıraktığı bir miras. Belki de geçmişten bugüne ilerlemeci eğitim mitinin üretmiş olduğu söylemleri anlama çabası bugünde ürettiklerimizle kurduğumuz diyalogu gerçekçi kılacak. Geçmişin sorun çözme biçimleri kimi zaman bizlere ilham verecek, kimi zamansa bugünün aynası olarak refleksif düşünmemizi sağlayacak.

Eğitim Klasikleri Serisi'nin ilk kitabı "Frobel ve Pestalozzi Usullerinde Terbiye ve Talim Dersleri" başlığını taşıyor. Şu alıntı teknolojinin ve 21. Yüzyılın geçmişe göre daha iyi günler olduğunu düşünen bizler için önemli bir yanıt. "Frobel çocukları özellikle kendileri için oluşturulmuş bir ortamda, sıcakkanlı, tatlı, sakin, samimi bir hava içinde yaşatma fikri kuruyor, tarlalar, bahçeler arıyor. Çocuklara çiçekler, faydalı yahut da süs için bitkiler yetiştirmek ve evcil hayvanlar besleme yöntemini öğretmek istiyordu. Frobel bahçesi bir çocuk topluluğu halini alıyordu ki orada oyunlar, şarkılar eğlence ve sevinci devam ettirmeye hizmet ediyor, **çocuğun hayatının ilk dönemlerindeki çalışması adeta bir şiir oluyor, hayali bir ömre benziyordu. Daha doğrusu bu; bin türlü ızdırıp** ve endişe ile çırpınan hâlihazırdaki toplumda pek nadir olarak ve belki bin türlü problem ile gerçekleştirilecek bir düşünce idi."

Bu metnin yazılış tarihi 1914 yılı. Yani bizlerin dünyanın en çalkantılı, kan ve göz yazı ile hatırladığımız yıllara ait. Bugün

dört duvar arasında sıkışmış öğretmen ve öğrencilerin hayal bile edemeyeceği öğrenme ortamını sadece hayal etmediler belki de deneyimlediler.

Eğitim Klasikleri Serisi okurlarımızla birlikte bizlerin de hatırlama kültürünün bir parçası olmasına olanak sağlıyor.

Akif Pamuk

ÖNSÖZ

Eğitimin ne şekilde yapılacağı sorusu ile eğitsel amaçların neler olduğu kıstası tarih boyunca eklektik bir yapı oluşturmuştur. Eğitsel sürecin niteliğini belirleyen bu kavramsal temel kimi zaman “mutlak” bilgilerin aktarıldığı, kimi zaman kimlik inşa edildiği, kimi zaman konvansiyonel halde, kimi zaman da bilginin birey tarafından anlamlandırıldığı bir süreç etrafında şekillenmiştir. Her nasıl olursa olsun insanın bilgi ile kurduğu ilişki ve bilgiye yüklediği anlam eğitsel süreci yeniden yapılandırmış veya eklemlemiştir. Eğitimin durmak bilmez dinamik yapısı bizleri de uzun zamandan beri etkilemekte ve uzun zaman da etkileyecek gibi gözükmektedir.

Özellikle XIX. yüzyılda çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalan Osmanlı Devleti de bunların üstesinden gelebilmek için pek çok alanda olduğu gibi eğitim alanında da bir takım yenilikler yapmıştır. Belirleyici konumda bulunan Batı dönemin eğitim anlayışını imparatorluğa taşıyabilmek için Osmanlı yönetici ve aydınlarının referans aldığı bir yer haline gelmiştir. Bu süreç İttihat ve Terakki Fırkasının yönetimde etkili olduğu yıllarda da sürmüştür. Bu bağ-

lamda eğitim alanında gelişmeyi sağlayabilmek için Avrupa'dan pek çok eğitim kitabı tercüme edilmiştir. Bunlardan bir tanesi de dönemin Eğitim Bakanlığı olan Maarif-i Umumiye Nezareti tarafından bastırılan "*Frobel ve Pestalozzi Usullerinde Terbiye ve Talim Dersleri*" adlı eserdir. 1914-1915 yılında basılan bu eserin üzerinde yazar ve çeviren adı yer almamaktadır. Ancak Binbaşıoğlu eserin Süleyman Paşazade Mehmet Sami Bey tarafından yazıldığını ifade etmektedir. Eserde genel olarak okul öncesi dönemde bulunan çocukların eğitimi ile alakalı görüşleri barındırmaktadır. Bu görüşler aslında devrin kabul gören eğitsel perspektifleri arasında sayılabilir. Kendi dönemi içerisinde yenilikçi ve özgün sayılabilecek bir anlayış ortaya koyan Frobel ve Pestalozzi'nin Osmanlı tarafından da dikkate alınması eğitimin dinamik yapısının yakalanması noktasında gösterilen çabanın bir numunesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Eser, Frobel ve Pestalozzi'nin eğitime olan yaklaşımlarından ve felsefelerinden söz etmekle beraber çocuk eğitiminin amaç ve gerekliliği üzerine de tartışmaktadır. Eseri daha önemli kılan uygulamalı bir kitap olmasıdır. Dolayısıyla eser pratik ve teoretiği ihtiva eden bir praksis olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitimde kullanılacak materyaller ve yöntemler kullanılan resimler yardımıyla açıklanmıştır. Tüm bu yönleri ile eser, dünyada değişmekte olan eğitimin amaç ve tekniklerinin Türkiye'ye de erken dönemlerde gelmeye başladığını bizlere göstermektedir.

Eserin sadeleştirilmesi esnasında cümle yapılarının farklılığından kaynaklanan sebeplerden ötürü günümüz Türkçesine aktarırken tamlamalar ekledik. Bu eklemeleri metin içerisinde "[ ]" şekli içinde gösterdik. Yine bu bahsettiğimiz farklılıklardan ötürü cümledeki anlam düşüklüğünü engellemek ve cümlenin bütünlüğünü sağlamak adına gerekli gördüğümüz noktalarda bazı kelimeler, yardımcı fiiller ekledik. Metin içerisindeki görünümü bozmamak adına bu eklemeleri özel olarak belirtmedik. Yine bu minvalde sadeleştirme sırasında anlam bütünlüğünü ve cümle akışını bozmamak adına eserin orijinal dilinde yer alan eş anlamlı kelimelerin yerine sadece bir karşılık kullandık. Eser içinde yazar

tarafından kalın olarak ifade edilmiş terim ve bazı kelimeleri biz de aynı şekilde belirttik. Yine “ işareti içinde belirtilen kelimeleri de sadeleştirirken aynı işaret içinde gösterdik. Yine aynı şekilde yazar tarafından ( ) işareti içinde gösterilen kelimeleri aynı şekilde gösterdik. Metinde bulunan şekiller eserin orijinalinden direk alınmışlardır.

Yapmış olduğumuz bu çalışmayla, eğitsel serüvenin daha iyi anlaşılmasını ve günümüze ışık tutmasını ümit etmekteyiz.

H. Yavuz Yaşar - M. Emin Ünal

A.

SEZGİSEL¹ METOT HAKKINDA

---

¹ Osmanlıca ifadede "Hads" kelimesi kullanılmakta olup, kelimenin manası herhangi bir deney ya da tecrübe olmaksızın öngörü yani sezgi ile elde edilen bilgi manasına gelmektedir.

Eğitim ve öğretimin bugün genel olarak tasdik edilmiş bir ihtiyaç ile muhtaç olduğu geniş ve derin yeniliklerin, seçkin meşguliyetlerle uğraşan kimseler tarafından kesin bir emir kabul edildiği açıktır. Reformlara temelden, yani ilk kademedен, ilk yaşlardan başlamak lazımdır. Hayatta, tan yerinin ağardığı vakitlere benzeyen bu zamanların şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da keyif ve arzuya, ihtimallerin yönlendirmesine veyahut akıllıca olmayan birtakım adetlere, alışkanlıklara terk edilmemesi doğaldır. şüphesizdir ki, düşünme kabiliyetinin henüz uyanmağa başladığı zamanlarda, yani çocukluk zamanlarında eğitimciler için dikkatli ve tedbirli hareket etmek, çocukların yaşını göz önünde bulundurması gerekir. Bundan dolayı, bu ilk rehberlik vazifesine verilecek şekil ile rehberlik için tercih edilecek eğitim tarzları, çocukların zihin dünyalarının özel ihtiyaçlarına ve doğal eğilimlerine uygun olmalıdır. Bununla beraber ilk eğitim tek ve bağımsız bir eğitim değildir. Genel eğitimin sadece bir kısmıdır. Eğitimin ilk derecesi çocuklara genel eğitim yolunda attırılacak ilk adımdır.

Mademki ocuk eğitimi, daha sonra verilecek yüksek eğitim için bir hazırlıktan ibarettir, o halde aynı amaca yönelik olmak,

aynı esasları hareket noktası kabul etmek, aynı ruhtan beslenmek zorunludur. Şöyle veya böyle bir bahane ile “bütün” den (genel maksattan) ayrılan, çocukların zihnini, daha sonraları tadile lüzum görülecek bir takım gereksiz alıştırma ile dolduran ilk eğitim en kötü eğitim. Bundan dolayı çocuk eğitiminde kullanılacak olan eğitim tarzlarının eğitim metotlarına uygun olması için şekil bakımından ne kadar farklı olursa olsun esas itibarıyla bitişik ve mantıklı bir “cümle”ye bir “bütün”e bağlı olmalı ve onda son bulmalıdır.

Hareket ettirici kuvvet, organ kuvveti, içgüdü (yaratılış özellikleri) ve melekeler gibi insanda var olan her şey, çocuklarda da tohum halinde vardır ve doğanın ve eğitimin yardımı sayesinde gelişip büyümeye hazırdır. Eğitim melekeleri yaratmak iktidarına sahip değildir fakat yardımı sayesinde eksik kalacak kuvvet ve kabiliyetlerin kendi kendilerine gelişmelerini, genişlemelerini kolaylaştırmalarına ve idare etmelerine hizmet eder. Bu sayede ergenlik çağına ulaşan çocuklar bütün çalışma araçlarına sahip olurlar. Özetle eğitim hayata hazırlamak, hayatı öğretmektir.

İnsan yaşamak için bütün gücüne muhtaç olduğu gibi bütün melekelerini işletmeye de mecburdur. Hislerinin veyahut organlarının birinden mahrum olan bir adam nasıl eksik ve sakat sayılırsa düşünce melekelerinin herhangi birinden mahrum olanlar da ruhen öyle sakat ve eksik sayılır. Bundan dolayı eğitim insanı bütün varlığıyla yani düşüncelerine hizmet etmesi gerekli olan bütün beden kuvvetiyle zihni melekelerinden hiçbiri dışarda kalmayacak ve aralarında hiçbir ölçsüzlük ortaya çıkmayacak şekilde düzenli ve ahenkli bir gelişime ulaştırmalıdır. İşte “eksiksiz eğitim” tabiriyle kastedilen mana budur.

Eksiksiz eğitim; beden eğitimi, ahlak eğitimi ve bilinen tabir ile talim ve öğretimin aslını ihtiva eden fikri eğitimin tamamına söylenir.

Hayat sonsuz bir değişimdir. İnsan doğal muhiti ve sosyal çevresi ile bütün kainat ve bütün insanlıkla karşılıklı alaka içindedir. İnsan yalnız tanımak ve öğrenmek için değil hem tanımak ve öğrenmek, hem de hareket etmek yani çalışmak, bir iş görmek,

bir şey yapmak için dünyaya gelmiştir. İnsan, sırasıyla hem etken hem de edilgen olur. Hem verir hem alır. “Şeyler”den fikirler elde eder. Eserlerine de kendi fikirlerini koyar. Başkalarının menfaatlerine, hislerine ve düşüncelerine ortaklık eder. Onların çalışmalarından istifade eder. Sonra kendi çalışmalarından da hem kendinin hem de başkalarının faydalanmasını sağlar. Gündelik hayatta her şahsa Allah tarafından takdir edilen şey yani yaratılış itibariyle memur olduğu vazife budur. Bu vazife yükü, birbirinden farklı iki tabir ile temsil etmek, meydana getirmek, anlamak, ifade etmek, doğruyu tanımak ve yararlı, iyi, güzel işleri gerçekleştirmek, bilmek, çalışmak tabirleriyle yerine getirilebilir. İşte çocukları bu ağır vazifeye hazırlamayan, yani onlardan hem mütefekkir hem de en geniş manasıyla çalışıp çabalamaya aşık, zeki ve çalışkan insanlar meydana getirmeye hizmet etmeyen bir eğitim, tam manasıyla bir eğitim olmadığı gibi arkası gelmeyecek bir eğitimidir.

Eğitim araçlarına gelince, açıktır ki bu araçların, amaç ile uyumlu olması lazımdır. “Eksiksiz eğitim” tam metod ile yani insanda, mevcut kaynakların tamamından istifade eden şahsın bütün kuvvetlerini kendi gelişim ve olgunlaşmasına ortak eden fikrin ortaya çıkıp bir yere ulaşması için zekanın bütün araştırma tarzlarına ve zekanın kendisine müracaat eden bir metod ile mümkündür. Tam metodun en seçkin sıfatı eksiksiz olmak, yani eğitimin mevzuat ve araçlarından hiçbirini ihmal etmemektir.

Eğitimin mevzuu insanın da dahil olduğu haliyle kainatın tamamıdır. Canlı cansız her şey şekilleri, kanunları, bağlantı ve ilişkileriyle bu mevzua dahildir. İnsanın içinde yaşadığı kainatı bilmesi gerektiği gibi, kendi varlığını, düşünme gücü yardımıyla fikirlerin ifade tarzlarını ve kendi tarihini de bilmesi gerekir.

Bu öncelikli ve zaruri kavramları kazanmak için iki yoldur. Bunlardan biri düzensiz olan yoldur ki fikirlerin beyanı ile yani fikir aşılama ve konuşma yoludur. Diğeri ise düzgün olan yoldur ki o da fikirlerin ilk teşekkül vasıtası olan gözlem yoludur. Gözlem bizi olup bitenleri anlamaya sevk eder. Muhakeme bu olayları açıklar, aralarındaki ilişki zincirini, olayların sebeplerini ve uyumlarını izah eder. Böylece bize bütün bu olaylardan pratik